
MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE.**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják.
A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

Két szervezeti javaslat.

Az utolsó hetek nagyon jelentős mozzanattal gazdagították az európai zsidóság fejlődésének történetét. Szántsándékkal szólunk „európai“ zsidóságról. Mert noha az a két gyűlés, melynek határozatait méltatni akarjuk, csak azoknak az országoknak zsidó felekezeti ügyeivel foglalkozott, a melyeknek képviselői május hó 4-én és 5-én Bécsben és 16-án és 17-én Berlinben tartották tanácskozásait, munkájukhoz oly eredmények kapcsolódnak, a melyek kell, hogy hatással legyenek a kontinens egész zsidóságára.

Bécsben az általános osztrák izrael. szövetség (Allgemeiner Oesterreichisch-Israelitischer Bund), Berlinben a német izrael. hitközségi szövetség (Deutsch-Israelitischer Gemeindebund) vitatta meg azokat a szervezeti javaslatokat, a melyeknek alapján, ha törvényerőre emelkednek, organizmussá alakulnak, egységgé tömörülnek majd az osztrák birodalomban és a Poroszországban fennálló zsidó hitközségek. A javaslatokat, a melyeket illetékes férfiak komoly tanulmányok után, nagy körültekintéssel, a viszonyok és követelmények szigorú figyelembe vételével, a felekezet érdekeinek és céljainak szemmeltartásával készítettek és a melyekhez alkalmuk volt mindazoknak hozzászólniok, a kiknek a felekezet ügyeiben szavuk van, a hitközségek kelően igazolt mandatáriusai elfogadták.

Az osztrák nagygyűlés (Gemeindetag) határozatából szervezeti javaslata most már a birodalmi tanács elé fog kerülni, a berlini nagygyűlésen tárgyalt javaslat, teljes két év szakadatlan és rendkívül gondos munkájának eredménye, a német zsidóság többi nagy organizációinak meghallgatása és a közvéleményben esetleg még kifejezésre jutó óhajok és nézetek tekintetbe vétele után fogja végleges alakját ölteni, a melyben majd a porosz állam törvényhozó tényezői elé terjesztik.

Merőben felesleges e lapok olvasói előtt azokról a kulturális különbségekről szólni, a melyek az osztrák birodalom nyugati és keleti tartományainak

zsidó lakosságában a vallásos felfogásokat irányítják ; ki ne tudná, hogy mily nehéz a kölcsönös megértés galíciai vagy bukowinai hittestvéreink és az osztrák birodalom többi tartományaiban élő zsidók között? De még a nyugati országok hitközségeiben is vannak orthodox elemek és már több ízben mutattunk rá azokra a nagy ellentétekre, a melyek a német zsidóságban a liberalizmus hivei és az u. n. törvényhű hitközönok között vannak. Ezek az ellentétek érthetővé teszik azt a heves harcot, mely a hitközségeknek egy közös szervezetben való egyesítésére irányult törekvésekkel egybe volt kapcsolva és még most sem szűnt meg. Ugyanazok az aggodalmak és érvek mindenütt, a hol orthodox gondolkodás szabadelvű felfogással áll szemben és minden intézményben és fejleményben, a mely esetleg a liberális irány megerősödését eredményezhetné, oly veszélyt lát, a melynek elhárítása mulhatatlan kötelesség.

De az ellentállás, melyet az orthodoxia a szervezetek megalkotásával szemben kifejtett, a nagy nehézségek, a melyeket az organizáció művének kezdeményezői, munkásai és védői elé gördített, a kitüzött céltól nem tántorították el azokat, a kik a zsidóság tömörülésében, a gyülekezeteknek szerves összekapcsolásában és egy nagy, a közös célok és feladatok szolgálatára hivatott testületté való egyesítésében a felekezet fontos érdekét látják. Ezek pedig vallásunk legjobb, leglelkesebb hivei. Ezek, ha elfogulatlanul itélünk, felekezetünk legértékesebb elemei. És ezeknek a nézetét és óhajait kell figyelembe venni, midőn annak a megállapításáról van szó, hogy a felekezet *köztudata* miben látja a jövő biztosítékait, a megerősödés és felvirágzás alapfeltételeit.

Nem lehet itt semmiféle lelkiismereti kényszerrel előhozakodni. Senkinek sem jut eszébe magát a *vallásos* életet, annak nyilvánulásait és alakulásait valamely szervezet keretében szabályozni ; a szabadelvűség leglelkesebb hivei is a természetes fejlődéstől várják eszméik diadalmaskodását azok körében, a kik most még idegenkednek azoktól és egyáltalán nem hajlandók megváltoztatni vallásos életük formáit. Vajjon szabad-e tünni tehát, hogy a felekezet közérdekei csorbát szenvedjenek, hogy fejlődése megakadjon, hogy gyökerei elszáradjanak, hogy intézményei elsorvadjanak, hogy életének legfontosabb szervei elsatnyuljanak, hogy hijján legyen és maradjon mindenkor annak az erőnek, mely a tömörülésből fakad, csakis azért, mert a nyújtott garanciáknak, a lelkiismereti szabadság biztosításának, minden vallásos vonatkozású kérdés kirekesztésének dacára aggodalmaskodnak és akadékoskodniak azok, a kiket vallásos meggyőződésük érvényesítésében senki é világon zavarni nem akar, a kiknek a felekezet szervezése oltalomul szolgálna legföltettebb vallásos érdekeik számára !

Heves harcban mérték össze fegyvereiket az ellenfelek. Feltétlen tiszteletet érdemel a hév, a melylyel sikra szállottak meggyőződésükért. A mig tiszták a fegyverek, a melyeket a küzdők keze forgat, nem fájlaljuk a mérkőzést, hanem inkább örvendünk a szellemek önállóságának és a komolyan

megalkotott nézetek érvényesülésére irányuló férfias igyekezetnek. De a felekezet érdekeinek nézőpontjából megbecsülhetetlen vívmányt látunk a szabad-
elviük győzelmében, mely a szervezkedés ügyének diadalát jelentette.

Erkölcsei értékét pedig fokozza, hogy a kormányhatóságok közreműködése nélkül alkották meg a nagy művet. A hitközségek szabad szövetkezéséből fejlődött Ausztriában és Németországon az a szervezet, melyet a hitközségek kötelezőnek fognak elismerni és a melyet az illetékes forumok törvényes erővel ruháznak majd fel. Ez a helyes, természetes sorrend. Magának a felekezetnek a talajából kell azoknak a szerveknek kinőniök, a melyekkel életfunkcióit végzi. Életképességének és érettségének tanubizonyysága, hogyha lényének kifejlesztésében külső erőhatásokra nincsen szüksége, ha közakarátának megnyilvánulása minden külső kényszer, nyomás és ellenőrzés nélkül történik és beérheti azzal, hogy a saját alkotása az államhatalom oltalmában részesül, hogy az intézménynek, a melyet a saját elhatározása és ereje létesített, a nemzet törvényhozó testületétől reá ruházott tekintély biztosítja hatályát és minden ostrommal szemben megszilárdítja érvényét. És végre is így fogják megalkotni azoknak az országoknak zsidó gyülekezetei szervezetüket, a melyekben az organizáció eszméje még nem tudott megvalósulni, de a melyeknek tudatában mégis kell, hogy megérlelje a nagy ügyet az a körülmény, hogy abban a két birodalomban megalakul immár a felekezeti önkormányzat szervezete, melynek zsidósága a kontinensen számánál, de különösen kulturális és felekezeti értékénél fogva a legjelentékenyebb.

Magukkal a szervezeti javaslatokkal ez alkalommal nem foglalkozunk tüzetesen. Csak rámutatunk arra, hogy mindkettő hármastagozatban szervezi a felekezetet. Az osztrák javaslatban a hitközség (Kultusgemeinde) az országos szövetkezetekbe (Landesverbände) és ezek a birodalmi szövetkezetbe (Reichsverband) illeszkednek. A porosz javaslatban a fokozatok nevei: zsinagóga-község (Synagogengemeinde), tartományi község (Provinzialgemeinde) és országos község (Landesgemeinde). Mindkettőben az egyes hitközségek önállósága a maga sérthetlenségében meg van óva. Teljes autonómiával intézik ügyeiket a kultusz, a hitoktatás, a jótékonykodás körében. A tagozat második foka a gyülekezetek közös érdekeit képviseli, harmadik foka pedig a még általánosabb feladatok szolgálatára van hivatva. A rabbinak kellő befolyás van biztosítva a hatáskörébe tartozó ügyek intézésében, a hitközség összes alkalmazottjainak jogállása, választása, elbocsátása, nyugdíjazása szabályozva van, özvegyeik és árváik ellátása kellő gondoskodás tárgya. Az önkény helyébe mindenütt rend, a kölcsönös jogok és kötelességek pontos és szigorú szabályozottsága lép. A porosz javaslat a hitközség összes tagjainak megadja az aktív és passzív választójogot, a nőket is csak az utóbbiból zárja ki.

Az Agáda.

Vége.

Az אגדה mint műszó már keletkezésénél arra a jellegzetes szentírásmagyarázatra vétetett igénybe, mely a templomokban, istentisztelet alkalmával hangzott el, szemben azon magyarázatokkal, melyek vallástörvényi tételek alapját, vagy támasztékát és így az iskola tárgyát képezik. Igen jellemző a következő példa¹⁾: R. Ami és r. Assi ülnek r. Jicchak Nappacha előtt, az egyik halakhát, a másik agádát kíván tőle. Belekezdett a halakhába, de az egyik, ki agádát kívánt, nem hagyta folytatni; agádát kezdett, de azt sem bírta folytatni a másik miatt és azt a tréfás példázatot hozta fel, hogy egy férj, kinek egy fiatal és egy éltesebb felesége volt, egészen megkopaszodott, mert a fiatal feleség kiszakította megőszült hajszálait, hogy ne lássék öregnek, az éltesebb pedig a fekete hajszálakat iparkodott eltávolítani. Végre megállapodott, hogy olyat mond, a mi mindkettőnek meg fog felelni és fejtegeti Exod. XXII, 5. versét; előbb agádikus magyarázatot mond, melyben a tűzkárról szóló verset a jeruzsálemi szentély pusztulására vonatkoztatja: a tüzet Isten szította és a kárt is ő fogja jóvá tenni, helyre pótolni; utána pedig halakhikus distinkciót fűz a vershez. Itt az agáda egy és ugyanazon versben szembe van állítva a halakhával; tisztán felismerhető, mint műfaj.

Halakhai fejtegetések megértéséhez bizonyos iskolázottság és szakavatottság kívántatott meg, míg az agáda a nagyközönségnek szólt, könnyed, fülbemászó volt. R. Abuhu és r. Chijja bar Abba eljöttek egy helyre²⁾; r. Abuhu agádát adott elő, r. Chijja bar Abba pedig halakhát fejtegetett. Az egész közönség otthagya r. Chijja bar Abbát és elment r. Abuhuhoz, ki agádikus előadást tartott. R. Abuhu finom előzékenységről és baráti gyengédségről tanuskodó példázattal magyarázza ki r. Chijja bar Abbának a sértésnek vélt mellőzés okát: Két kereskedő jön a városba, az egyik drágaköveket árul, a másik pedig apró játékszereket; vajjon kinek lesz nagyobb vevőközönsége, nem-e az olcsó áruk kereskedőjének?

Az agáda mint az istentisztelet alkotó eleme többször említettik a Talmudban és a Midrasban. R. Jochanan ben Beroka és r. Eleazar Chizma³⁾ elmentek r. Józsuához Pekiinbe; ő azt kérdezte tőlük: Mi ujság volt ma az iskolában, kinek a szombatja volt ma? — R. Eleázár ben Azarjah szombatja. — És miről szólt a mai agáda? — A gyülekezés fejezetéről (Deut. XXXI, 12).

¹ Bab. Kam. 60b. Jalkut Exod. XXII, 345. p.

² Szóta 40a. V. ö. Bacher, Die Agada der palästinensischen Amoräer II. 91. 2. jegyzet. Az agáda tartalmára és előadása módjára még jellemzők a következő helyek: Peszikta ed. Buber 110a. ... שנים מסבירות לתלמוד פנים שוהקות לאגדה...; Koh. Rabba II, 8, שפתיהו Jalkut, Énekek Éneke 5, 991. p. שושנים, אלו האגדות של מקרא.

³ Chagiga 3a és jer. Szóta III, 4.

Egy másik helyen olvassuk⁴⁾ ואלא עלמא אחאי קא מקיים? אקדושה דסדרה יאהא שמיה רבה דאגרתא.

Az agáda értelmezéséből önként adódik, hogy szövegmagyarázatai főként a szentírásnak azon részei köré csoportosultak, a melyek homiletikai szempontból a legtermékenyebbek; ilyenek az erkölcsstani, történeti és költői részek. Nem ritkán értékesíti az agáda a tisztán halákhikus elemeket is. Mirjam bath Tanchum⁵⁾, midőn legfiatalabb gyermekét viszik a vérpadra, kéri a zsarnokot, hogy végezzék ki egyidejűleg őt is; a zsarnok visszautasítja azzal az indokolással, hogy a Tóra előírása szerint (Lev. XXII, 28.) nem szabad a szülőt és fiát egy napon megölni. Ugyanezt a vallástani érvet adja az agádista Jákób szájába, midőn Istenhez könyörög, hogy mentse meg őt és családját Ézsautól⁶⁾. Ezek agádai előadásokba szőtt halákhikus vonatkozások a hatás fokozására. A tömeges emberölés kegyetlensége megdöbbenőbb, erősebben ragadja meg a hallgatóság lelkét, ha szembe állítják azon vallási törvénnyel, mely szerint még állatnál sem szabad egy napon szülőt és magzatot leölni.⁷⁾

Egy másik jellemző példát látunk r. Jochanan azon mondásában, mely szerint a szenvedések megtisztítják az embert régi bűneitől. Ő következteti ezt קל והומר utján שן ועין törvényéből: Ha a rabszolga megszerzi szabadságát teste egyik tagjának sérülése által, mennél inkább szabadul meg vétkeiktől az, kinek egész teste szenved⁸⁾.

Említésre méltó, hogy az agádista olykor a Misnában vagy Barájtában formulázott halákhát szöveggént használja és homiletikai szempontból értékeli. Rabah bar Mari a rossz társaság kölcsönhatását a Misnából következ-

⁴ Szóta 49a. Jalkut Deut. 28. 960. p. Említést érdemel még a következő, az agádai előadás nagy fontosságára jellemző kijelentés: Midras Mislé ed. Buber XIV, 28.

ר' ישמעאל אומר, בשעה שישראל נאספין בבתי מדרשות ושימעין אגדה מפי חכם ואח"כ עינין אמן יהא שמיה רבה מברך באותה שעה הקב"ה שמוח ומתעלה בעולמו.

Ugyszintén a Jalkutban Jes. XXVI, 429. p. és némely kiadásban 296. p. (az előbbi besztás az eredeti és helyes) egy ismeretlen Midrásból idézett hely:

עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש וכל הצדיקים יושבים לפניו וכל פמליה של מעלה עומדים על רגליהם... וכיון שסיים ההגדה עומד ורובבל בן שאלתיהל על רגליו ואומר, יתגדל ויתקדש וקילו הולך מסוף העולם ועד סופו.

⁵ Ekha Rabbah I, 16. V. ö. még Gittin 57b. Peszikta Rabbathi 43. fej. ed. Friedmann 180b. Szeder Eliah Zutta (30) ed. Friedmann 28. f. 153. I. Jalkut Deut. XXVI. 938. p. és Siralmak 1029. p.

⁶ Gen. Rabbah 75, 13. Jalkut u. o. 130. p. végén. Hasonló alkalmazását e versnek találjuk a Peszikta Rabbathiban ed. Friedmann 141a. V. ö. még Bab. Kam. 60b. Jalkut Jes. 40. fej. 443. p. (307. p.). U. o. Zekh. 569. p. Siralm. II. 1031. p.

⁷ V. ö. Panim Achérim Eszter Könyvéhez II. versio VI. fej. és Jalkut u. o. 1057. p. אמרו ישראל, רבש"ע, כתבת בתורה, איש כי ימות וכן אין לו ואני להשמיר להרוג וקאבד (Deut. XXVII. 8.)

⁸ Ber. 5a. Régebbi forrása ennek a Mechilta, mely r. Ismael nevében hozza más verzióban és teljesebben. (Deut. XXI. 27.) Más összefüggésben találjuk ezt az alap gondolatot a Jalkutban r. Judan nevében. (Én. Én. I. 7. 982. p.)

teti, mely előírja (Kélim XII, 2.), hogy a mi a tisztátalan tárggyal összefügg, szintén tisztátalan (כל המחובר לטמא טמא).⁹⁾ R. Eleázár azt tanítja: Légy szerény és nem történik bántódásod. R. Zéra megjegyzi erre, hogy a Misnában is így tanultuk: A homályos szobát nem kell megvilágítani, hogy sérelmet vegyenek észre rajta.¹⁰⁾ R. Méirtől azt kérdik társai: Ha a tulvilágon megengedik neked, hogy vagy édesatyád, vagy pedig tanítód (a zsidóságtól elpártolt Elisa ben Abujja) üdvét kérjed ki magadnak kegyül, kit fogsz választani? — Előbb édesatyámat — felelt r. M. — utána pedig mesteremet. — Van reményed arra, hogy kérésedet teljesítik? — kérdék társai — Igen, — hiszen a Misna is mellettem szól: Megmentik a könyv tartóját a könyv kedveért, a Tefilin tartóját a Tefilin kedveért: megmentik tehát Elisát az ő Tórája kedveért.¹¹⁾

Agádai művek több ízben említetnek úgy a babiloniai mint a palesztinai Talmudban; rabbi Chijja nem veszi észre r. Jismaél b. r. Jószét, mert a zsoltár agádájában merült el.¹²⁾ R. Jochanan melegen ajánlja az agádának könyvből való tanulását; ő és r. Simon b. Lakis nézegetik szombaton az agádai műveket.¹³⁾ Az agádai művek belső szerkezetére vonatkozólag nincsenek közelebbi adataink a Talmudban, de rendeltetésüket és belső tartalmukat tekintve, csak folytatólagos szövegmagyarázatok gyűjteményei lehettek; beosztásban és sorrendben a szöveget követték; a zsoltárok, a példabeszédek és Koheleth könyveire vonatkozó agádai művek említve vannak világosan.¹⁴⁾

Az agádának hagyományai is vannak מִסֹּרֶת אגדה, de azok is a szövegfejtegetés körébe tartoznak.¹⁵⁾

Az agáda szakszerű művelői voltak בעלי אגדה és רבנן דאגדה; voltak azonkívül מסדרני אגדה, kik valószínűleg azt a tisztet töltötték be a בעלי אגדה előtt, mint a halákhái szövegek névtelen repetitorai az iskolában.¹⁶⁾

A tárgy bővebb és részletesebb kidolgozását, valamint a források összehasonlító kimutatását és az idevágó irodalmat a Mafteach hattalmud אגדה cikkében közlöm; csak legfőbb jellemvonásainak bemutatására szoritkoztam.

Budapest.

Dr. Guttmann Mihály.

⁹⁾ Bab. Kam. 92b.

¹⁰⁾ Szanhedrin 92a. végén.

¹¹⁾ Jerus. Chagigah II. 1. Koh. Rabbah VII, 8. Jalkut u. o. 974. végén.

¹²⁾ Jer. Kilájim IX, 4.: 32b. Die Agada der Tannaiten II, 523.

¹³⁾ Temura 14b. Jalkut Exodus XXXIV, 404.; Lev. VI, 481.; Zsolt. CXIX, 878. — Jerus. Berach. V, 1.

¹⁴⁾ Jerus. Horajoth III, 4. végén וכל אגדתא פשמיה ליה הוי ממשלי וקהלת Jerus. Kilájim IX, 5. אשגריה עיינין בכל כפר חהלים אגדה.

¹⁵⁾ Bacher, Die exegetische Terminologie der jüd. Traditionslitteratur I. és II. מִסֹּרֶת. Mafteach hattalmud אגדה 94–100.

¹⁶⁾ Mafteach hattalmud אגדה 101–122. A מסדר אגדה nem a közönség előtt beszélt, csak a tulajdonképeni agadistának állott rendelkezésére; rendesen név nélkül említetik והוא מרבנן; csak egyszer találunk nevet Ber. 10a.

A főiskolai zsidó ifjuság szervezése.

Oly ügyre szeretném felhívni kartársaink figyelmét, a melynek fontossága és sürgőssége elől nem zárkozhatik el jogosan közülünk még az sem, a kit közvetlenül nem is érint a dolog.

A fiu elvégezte a középiskolát, „érett“ lett. A szülők „természetesen“ diplomás embert akarnak nevelni belőle, elküldik tehát egyetemre, műegyetemre, jogakadémiára vagy kereskedelmi főiskolára. A 18 éves ifju — sőt ma már nem ritkán leány is — a legtöbb esetben idegenbe kerül, mert hisz nálunk főiskolai tanulmányokat csak nagyon kevés helyütt lehet végezni. És akkor nem visel többé gondot reá más, csak a jó Isten, a ki minden-hová ellát, mindenütt jelen van.

Nem a szülők ellen hangoztatom ezt szemrehányáskép: bennük nem is oly túlnagy a bizalom az isteni gondviseléshez, mert hisz remegő szívvvel, aggódó lélekkel bocsátják utnak gyermeküket s a távolból is igyekeznek gondoskodni róla, ki a hogy teheti. A legtöbb persze csak kevésbé teheti. Hanem sokallom a bizalmat Izrael pásztorai részéről, a kik a legeltették ifju nyáját gondtalan szívvvel engedik oda prédául a nagyvárosi embererdő éhes farkasainak.

Olyan közömbösséggel a serdülő művelt ifjuságnak az őt fenyegető sokféle veszedelemtől való megóvása iránt egyetlen más felekezetnél sem találkozunk, mint éppen a miénknél. A mit a magyar zsidóság a főiskolai ifjuságért tesz, az kimerül abban a néhány ezer koronában, a mit az országos izr. ösztöndijegylet évente kioszt, ez a valóban nemes célu egyesület, a melyről azonban az országban alig tudnak, talán mivel nem fejtenek ki érdekében propagandát. De végre az is csak egy falat kenyér, a mit az ösztöndijegylet pár tucat tanuló ifjunak nyújt. Hát más egyéb nem bántja ifjuságunkat, mint az éhség? Csillapítja-e *lelki* szomjuságát is az, a mitől jóllakik a gyomor? S a mi megóvja testi egészségét, megőrzi-e erkölcsének épségét is? Hát zsidónak mi fogja megtartani az ifjut, a ki nem-zsidó környezetben nem-zsidó életet él, monisztikus filozófiát olvas és a Galilei-körbe jár és zsidó voltára csak az emlékezteti, hogy miatta nem tud álláshoz jutni?

Lelkészi hivatásunknak talán legfáradságosabb, de legtöbb gyönyörűséget is nyújtó oldala az ifjuság oktatása a vallásban, mert itt a magvetést szinte nyomon követi az aratás, az elültetést a gyümölcsszedés. De eljő az idő, hogy kinő kezünk alól a csemete: a középiskolán túl nincs többé vallás-tanítás. Persze, eladdig sem fakadt ki minden ojtványunk, soknál végeztünk szemmeláthatóan meddő munkát. De kárba vezett fáradságunk nagyon gyakran — a mit csak utóbb veszünk észre — máskor is, akkor, a mikor a felcseperedett növendékfát elviszik más tájakra, a hol másként süt a nap, más szelek fujnak, másképp szól az ének és főképpen: nincsen többé kertész, a ki gondozza a palántát. Hogy világosabban szóljunk, sok szép reményre jogosító, vallásos hajlamu, erkölcsös érzületű zsidó ifjuból lesz a főiskolán

korhely, ledér erkölcsű, hitét vesztett, a zsidóságtól elidegenedett és azt előbb-utóbb nyiltan is megtagadó elvtelen haszonember; azzá lesz pedig jórészt azért, mert távol élve a szülői háztól, minden ellensúlyozó befolyás nélkül van kiszolgáltatva az idegen környezetnek s gyakran a szegénység és bűn kísértő hatalmának, mely a még gyenge ifju akaratot végre is lehirja. Így válnak apró és nagy tragédiák szomorú hőseivé számosan oly ifjak, a kiket minden széppel biztató jelek között bocsátottunk ki kezünk alól mi, tanítóik és szülőik, azért, hogy a tudományok magas iskoláján, az Alma Mater ölében, a műveltség és tanultság forrásánál egy egész életre tápláló erőt szivjanak magukba; s aztán visszakapjuk őket kiforgatva még abból is, a mit velük adtunk, zavaros fővel és tisztátalan szívvvel. Édes szőlőt reméltünk s egrest termettek.

Az egyetlen mód, a hogyan főiskolai ifjuságunkat megmenthetjük önmagának és a zsidóságnak, úgy véljük, az ifjuságnak szervezetekbe való tömörítése. Mind az okok, a miért a társadalom különböző rétegei egyesületekbe állnak össze, még fokozottabb erővel szólnak ifjuságunk tömörülésének szükségessége és célszerűsége mellett. És itt hálás feladat kínálkozik nekünk rabbiknak szerte az országban. A kinek csak főiskolára menő tanítványa van, buzdítsa a már fennálló vagy ezentúl megalakítandó zsidó főiskolai ifjusági egyesületekbe való belépésre. De arra a kevésbé hálás feladatra is kell vállalkoznunk, hogy hitközségeink és egyéb testületeink vezetőit, valamint hiveink közül a módosakat egyenként is rábirjuk arra, hogy rendelkezésre bocsássák azokat az anyagi eszközöket, a melyek nélkül, mint más egyebet, ezt az ifjuságmentő munkát sem lehet a kellő sikerrel végezni. Ausztriában és Németországban számos egyetemi városban áll fenn ilyen zsidó ifjusági egyesület — sőt emitt létrejött már ezen egyesületek szövetsége is — s a zsidó társadalom bőkezűen támogatja őket. Nálunk Budapesten néhány évvel ezelőtt szervezkedett a zsidó egyetemi ifjuság egy része a Magyar Zsidó Ifjak Egyesületében, legutóbb pedig Kolozsvárt alakult meg (mult évi novemberben) az „Ezra“ Ifjusági Egyesület. Hogy milyen okok hozták létre, mily célokat kíván szolgálni és mily eszközöket akar a kitűzött célok elérésére igénybe venni, elmondja az „Ezra“ legközelebb szétküldésre kerülő fölhívása, melyet a legmelegebben ajánlván kartársainknak és hitéletünk egyéb vezető férfiainak figyelmébe, idézzük belőle a következőket:

Az ország minden részéből városunkba sereglő és itt hosszabb vagy rövidebb ideig tartózkodó, állandóan több száz főnyi főiskolai zsidó ifjuság régóta érzi és sanyli olynemű szervezet hiányát, mely a szülői házat némiképpen pótló otthont teremthetne számára, a kenyérért való korai, nehéz küzdelemben támogatást nyújthatna neki és a modern élet és közviszonyok ellenkező hatásaival szemben segítene megtartani őt ősi szent vallásunk és hagyományai hűségében.

A zsidó ifjuság tudatában van ereje fogyatékosságának abban a súlyos küzdelemben, a melyet egyszerre kell megvívnia két arcélben: egyfelől a

zsidónak már pusztá létezését is bűnül felrovó felekezeti és faji előítéllettel szemben, mely harci eszközeit az államhatalom és a különböző társadalmi szervezetek kimeríthetetlen tárházából kapja; másfelől a minden pozitív istenhitet tagadó ugynevezett modernséggel szemközt, mely a tudomány és a haladó szellem tekintélyével szereti magát fedezni.

Ilyen két tűz közé szoritva, a zsidó ifjuság védtelenül áll mindkettővel szemben: azért esik soraiban annyi áldozat. Az ifjuság nincs felkészülve a reá erőszakolt védelmi harcra, gyakorlatlan a zsidó vallás és történelem ismeretéből meríthető szellemi fegyverek forgatásában és szegény a hiányok pótlására szükséges anyagi eszközökben.

De a zsidó ifjuság nem akarja magát földadni mégsem. Össze akarja tenni a maga egyenként gyenge erejét, hogy együttes munkával megmentse önmagát a zsidóságnak, vallásának és fájának. Végtelenül fontos cél ez, mert az ifjuság a zsidóság jövőjének horgonya, az az erős szeg, a melyre bizodal-munkat akaszthatjuk.

Ezeknek mérlegeléséből kiindulva, a kolozsvári tudományegyetemi és főiskolai zsidó ifjuság spontán elhatározással megalkotta 1908. novemberében országos jelleggel az „Ezra“ ifjúsági egyesületet oly céllal, hogy annak keretében és erőforrásaival fokozatosan megteremtse mindazon intézményeket, melyek az őt fenyegető veszedelmek elhárítására alkalmasak és a zsidó vallásos és erkölcsi szellemben való megerősítésére szükségesek.

Tervbe vette tehát:

1. Állandó *olvasóterem* berendezését, a hol az ifjuság a jelzett irányban művelheti magát, kárpótlást találhat a kávéházak nyújtotta kétes értékű szórakozásért és a barátság nemes szellemét ápolva, egymást erősítheti a zsidó érzés és öntudat fejlesztésében.

2. Nyilvános *felolvasásokat* rendez, a melyeknek útján érintkezésbe lép a tágabb körű zsidó társadalommal és a maga ismereteit bővítvén, annak vallásos életfelfogását jótékonyan befolyásolhatja. Ezenkívül *tanfolyamokat* rendez a szentírás és a zsidó tudomány köréből, hogy alapos tájékozást szerezzen a zsidóság dicső multja és fényes irodalma ismeretében és így vértelje magát a csábítás és kényszer támadó fegyvereivel szemben.

3. *Zsidó étkező* (mensa) felállítására törekszik, a hol szegénysorsu ifjak olcsó és izletes, a vallásos szertartások lelkiismeretes figyelembevételével készített ebédet és vacsorát kapnak. Vallásos és szociális szempontból egyaránt nagyértékű ily intézmény hiánya régóta fájdalmasan érezhető városunkban.

4. A nagy ünnepek alkalmával *ifjúsági istentiszteletet* rendez és a családi jellegű szertartásokat, pl. a széderestét közös ünnepléssel tartja meg, ekképpen is fokozni igyekeztvén a hagyományos zsidó családi érzést és vallásos szellemet az ifjuságban, nagy megnyugtató hatására az aggódó szülőknek, a kik gyermekeiket idegenbe kénytelenek küldeni.

Mindezen szükséges intézmények megteremtésére és fenntartására az ifjuság a maga erejéből természetesen nem képes. Az egész ország zsidósá-

gának hathatós támogatására van szüksége és ezt kérni annyival inkább jogosult mivel, mint említettük, az ifjuság hazánk minden részéből sereglik városunkba. És szabad kérnie e támogatást a hitközségektől, chevráktól, jótékony egyletektől és más testületektől, valamint egyesektől felekezeti pártkülönbség nélkül, mert magában az ifjuságban is képviselve van minden pártállás és mert az ifjuság megmentése a zsidóság számára érdeke és kötelessége minden pártárnyalatnak. *Az „Ezra“ támogatása igazán oly cél, a melyben egyesülhet az ország egész zsidósága.*

Reméljük, hogy ez a fölhívás nem lesz kiáltó szó a pusztában, hanem valamint szivből jő, úgy fog hatni a szivekre, első sorban a zsidó papság szivére, a melynek érzékeny hurjai megindulnak a legkisebb érintéstől is. Karolják fel kartársaink az ügyet, a mely még azért is mindnyájunk ügye, mert hitközségeinknek a jövőben vezető elemeiről van szó, művelt ifjuságunkról, minden közösségnek legföltettebb, legbecsesebb alkateleméről, szebb jövője zálogáról.

Kolozsvár.

Dr. Eisler Mátyás.

*

Sokkal nemesebb az eszme, a melynek szolgálatában az „Ezra“ megalakult és sokkal hatásosabbak a szavak, a melyekkel lelkes munkatársunk azt a papi karnak és felekezetünk minden vezérférfiának figyelmébe ajánlja, mintsem újabb érvekkel kellene azok sulyát növelnünk. Mindnyájan tudatában vagyunk annak, hogy legsürgősebb feladataink közé tartozik a minden vallásos gondozás nélkül szükölködő főiskolai ifjuságot belevonni a hitélet körébe. Utaltunk erre a nagykanizsai izr. hitközség hitoktatási intézményeiről szóló 1907. évi jelentésben e szavakkal: „Éppen az egyetemi ifjusághoz fűződnek az utolsó évek legfájdalmasabb tapasztalatai. Itt dőlt romba az, a mit sok évnek verejtékes munkájával építettünk; a középiskolai fegyelem és lelkészeik ellenőrzése alól felszabadult ifjak elkábulva attól a korlátlan szabadságtól, a melynek egyszerre részesei lettek, gyakran azzal vélték dokumentálni szellemi nagykorúságukat és az u. n. tudományos pályákra való rátermettségüket, hogy fittyet hánytak a vallásnak és tudatosan kitörölték lelkükből a vallásos nevelés összes nyomait. Ama veszélyek közepette, a melyek a fővárosban az ifjuságot környékezik, a vallásos gondozás még más szempontokból is rendkívül fontos; nem egy áldozat menekült volna meg azoktól az örvényektől, a melyekben a fővárosi élet oly gazdag, ha hivatott örök figyelme kíséri a tapasztalatlanokat, támogatja tanácsával és óvja erkölcsét.“ Örömmel köszöntjük tehát azt az egyesületet, a melynek zászlaja alá kitünő kolozsvári kartársunk a második magyar egyetem zsidó ifjuságát toborozta. Meg fog erősödni, fel fog virágozni. A kik kezdeményezték és megvetették alapjait, szolgálatában nem fognak ellankadni. És a hatalmas energiával meginduló Országos Magyar Izr. Közművelődési Egyesület mellett az erdélyi egyetemi város falain kívül is hathatós támogatást fog találni. Mert az ország minden részéből özönlenek most már zsidó ifjak Kolozsvárra,

hogy néhány éven át ott folytassák tanulmányaikat. A magyar zsidóságnak nem csekély jelentőségű *közérdeke* tehát, hogy az „Ezra“ megszilárduljon és sikeresen szolgálja céljait. A legmelegebben ajánljuk hitrokonaink és első helyen t. lelkésztestvéreink jóakaró figyelmébe. *A szerk.*

Rabbi-özvegyek.

I.

Kassai kollega barátomnak fentti cím alatt megírt cikke, azt hiszem, nemcsak az én figyelmemet ragadta meg annyira, hanem bizvást gondolkodásra készítette összes kartársaimat is, kiknek velem együtt gyakran van alkalmuk látni, hogy miként rombolja lázasan lüktető életünk az idegrendszert és fogyasztja — a modern egészségügyi intézmények fejlődése dacára — a lankadó életerőt.

Emberi kötelessége tehát mindenkinek, hogy gondoskodják jól eleve arról az időről is, a melynek szomorú voltáról legjobb nem beszélni.

Mert sajna! a mi halálunk — ez idő szerint — egyszersmind hitve-seink anyagi tönkretételét is jelenti.

Életünk megszűnésével odavész nemcsak családunk boldogsága, de annak létfenntartása is.

Nekünk nem áll módunkban élettársainkat hivatásunk reszortjaiba akként beavatni, hogy ők azokat halálunk után — miként kereskedők stb. özvegyei — önállóan avagy helyettesekkel tovább vezethessék, mert életfonalunk elszakadásával az is meglazul és szétmegy. Velünk nemcsak a kenyérkereső, hanem a kereset bármikéinti folytatása is sirba száll és földi pályafutásunk vége családjaink számára a nyomor *kezdését* jelenti.

Sikerült és életrevaló eszmének találok tehát kassai kartárs barátomnak indítványát.

Ez nemcsak egyedül a nemes eszme szolgálatába szólít egyetemlegesen bennünket, de állandó összetartási kapcsolatot is teremt közöttünk - - különböző elveink fenntartása mellett - és növeli az eddig fájdalom nélkülözött kollegiálitási érzetet.

Tömörüljünk tehát minél előbb és minél többen e cél köré és rakjuk le vele kiépitendő nyugdíjszervezetünk és intézményünk erős talpkövét.

A status-quo hitközségek rabbijai közül legyenek tehát én az uttörő! Van szerencsém az országos rabbiegyesület kötelékébe való belépésemet ezennel bejelenteni.

Gyöngyös.

Feigl L. H

II.

Főtisztelendő dr. Klein József kollega urnak ily cím alatt megjelent cikkének szellemével teljesen egyetértek.

Az özvegyekről és árvákról gondoskodni humánus törekvés.

De általánosságban helyeselve a kifejtett elvet, kevés az a részlet, melyben a cikkiróval egyetértenék.

Nem helyeslem azt a kimutatási pontot, mely az elérendő cél érdekében az érdekelt rabbikat, a fizetésre való tekintet nélkül, egyenlő arányban kívánja megadóztatni. Jogosnak ugyan jogosnak mondható, de egy cseppet sem méltányos. Már pedig humánus intézményeknek létesítésénél a „méltányosság“-nak kell az irányító és vezérlő fonálnak lenni. Véleményem szerint e kérdés megítélésénél és szerencsés megfejtésénél *progresszív* alapra kell helyezkednünk. Több fizetés, nagyobb járulék; kevesebb fizetés, kisebb járulék. Ha ezt el nem fogadják, akkor a tervezett intézmény a szegényebb rabbikra rendkívül terhes lesz, a mit „az egy valamennyiért, valamennyi egyért“ magasztos elve meg nem tűr.

Nem helyeslem továbbá az állami tisztviselők nyugdíjszabályzatára való hivatkozást. Ez egy idejét múlt, ma már rozoga tákolmány, melynek rombadőlése már csak rövid idő kérdése lehet. Ha a rabbiknak egy országos nyugdíjintézetet akarnak létesíteni, a minek már régen meg kellene lenni, akkor tessék ezt modern szellemben megcsinálni és mintául olyan szervezetet venni, a mely napjainkban készült. Ilyet ha keresnek, eleget találhatnak az illetékes tényezők. Véleményem szerint egy elfogadható nyugdíjtervezetben *az özvegyi nyugdíj a férj mindenkori fizetésének 60%-nál kevesebb nem lehet.* Ennyire szüksége van az özvegynek, hogy megélhessen.

De figyelembe veendő az a körülmény is, hogy az állami tisztviselő özvegyének teljes nyugdíjra való jogosultsága nincsen 40 évi szolgálathoz kötve. *Az özvegy, a férj szolgálataira való tekintet nélkül, annak az utoljára élvezett teljes fizetése után kapja a cikkben is megemlített nyugdíját.* Vagyis: ha az állami tisztviselő mondjuk 10 évi szolgálat után elhalálozik, özvegye az egész akkor élvezett fizetés után kap 1200 koronányi 50%-ot, azonfelül 20%-ot.

Körmöcbánya.

Reichardt Márk.

*

Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról szóló 1885, évi XI. törvénycikk ide vonatkozó intézkedései a következők:

34. §. Állandó ellátásra, ha az erre szükséges s előbb megjelölt kellek megvannak, csak az a nő, s illetőleg avval nemzett gyermekek tarthatnak igényt, kinek férje, illetőleg atyjuk nyugdíjigényre jogosító alkalmazásban legalább öt, s ha korengedély mellett alkalmaztatott, legalább tíz évig szolgált.

36. §. Az állami tisztviselők özvegyei, ha állandó ellátásra tarthatnak igényt, a férj beszámítható javadalmazásának 600 forintjáig ennek 50%-át; ha pedig a férj beszámítható illetményei 600 frtot meghaladnak, az első 600 forint után 50%-ot, a 600 forintot meghaladó rész után pedig 20%-ot kapnak özvegyi nyugdíj fejében; az özvegyi nyugdíj összege azonban nevelési járulék nélkül évi 2500 frtot meg nem haladhat.

A szerk.

Krónika.

Glück Izsák rabbi elhunyt a *tolcsvai* hitközségre irányította a zsidóság figyelmét. Ebben a gyülekezetben működött félszázadon át a nagytudományu szentéletű rabbi, a kinek koporsója után tizenhét kötet kéziratot, mesterük hátrahagyott műveit vitték tanítványai. A végtisztessége alkalmával nyilvánult gyász annak a nagy hirnévnek felelt meg, a melyet a jámbor tudós kivivott magának.

*

Május hó 18-án hunyt el kiváló hazánkfia *Hirsch Márkus*, a *hamburgi* német-izraelita hitközség főrabbija. 1833-ban született Tiszabeőn, több magyar jesiván és Prágában végezte tanulmányait és már fiatal korban vállalt rabbihivatalt. 1861-től 1880-ig Ó-Budán működött és tevékenyen részt vett e mozgalmas évek minden fontosabb törekvésében. Rokonszenves egyénisége, európai szemköre, rendkívüli okossága és higgadtsága folytán széles körnek nagyrabecsülése övezte. A kongresszusban élénk tevékenységet fejtett ki. Jelentőséget adott szavának az a kedvező benyomás, melyet דברי שלום ואמת (Vallási szempontból való véleményes jelentés, a kassai izr. hitközségben kitört pártszakadásra vonatkozólag; a hazai zsidóság közt általában észrevehető szétszakadási vágy jogosultságának megvilágításáról, melyet a 10689/867. sz. alatti kiküldetése folytán, a m. k. nagyméltóságú vallásügyi Miniszteriumnak felterjesztett) című irata az országban tett. A Rabbiképző-intézet ügye iránt meleg érdeklődést tanusított és részt vett tantervének kidolgozásában. 1880-ban prágai, kilenc évvel később hamburgi főrabbi lett. Már Prágában az orthodox irány felé hajlott, a német orthodoxia pedig egyik vezéralakját tisztelte benne. A mi hazánkban szabadelvűség és mint ilyen a „hithü“ táborban helyesléssel nem találkozhatik, hanem gyakran heves tiltakozást idéz elő, Németországon a legkonzervatívabb felfogással igen jól összefér. A hamburgi orthodox hitközség fellendülése és számos intézményének felvirágzása Hirsch működésével van szoros kapcsolatban. Az új zsinagóga, a felsőbb leányiskola az ő buzgalmának köszöni létesülését, a Talmud Tóra iskola ujjaalakulása az ő érdeme. Nem csak a saját hiveinek, hanem a másik hitközség tagjainak nagyrabecsülése és az egész város polgárságának tisztelete vette körül, mely fényesen nyilatkozott meg élete hetvenedik évének betöltése alkalmából. Vallásos meggyőződésének minden szigorúsága mellett türelmes, elnéző, vadbuzgóságtól ment volt. Elhunyt gyászba borította a német orthodoxiát és fájdalommal töltötte el hazánkban azokat, a kiknek lelkében nem enyészett el a kiváló és nem mindennapi sikerektől kísért férfiú egyéniségének és pályájának emléke. Ő is azok sorában foglal helyet, a kik a magyar névnek külföldön dicsőséget szereztek.

*

Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület ülése. Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület igazgató-tanácsa május

19-én, szerdán, tartotta Herzog Mór báró elnöklete alatt első ülését a Pesti Izr. Hitközség székházában. Ez alkalommal megalakították a különböző bizottságokat és az elnökség több rendbeli javaslatát elfogadták. Az egyesület ősszel több ingyenes tanfolyamot nyit meg felnőttek oktatására; nevezetesen magyar nyelvi tanfolyamokat idegenajkuak megmagyarosítása céljából és vallásbölcseleti, erkölcsstani és irodalomtörténeti tanfolyamokat a zsidó vallás eszméinek népszerű ismertetésére. Elhatározták, hogy az egyesület almanachszerű kiadványt bocsát közre, melyet valamennyi tagja ingyen kap, ugyancsak előkészíti az egyesület a könyvtár és olvasóterem megnyitását. A vidéki izraelita elemi népiskolák segélyezésének kérdésénél Hevesi Simon dr. társelnök bejelenti, hogy egy magát megnevezni nem akaró nemesszivü egyesületi tag nála 5 darab 400 koronás iskolai segélyt ajánlott fel adományképpen az egyesületnek. Weiller Ernő dr. titkári jelentése után özv. dr. Neumann Árminné felhívja az egyesület figyelmét a *leány-konfirmáció* ügyének sürgős voltára és egy nő számára szerkesztendő hittan-katé kiadását ajánlja. A vidéki helyi bizottságok felállításáról szóló javaslat elfogadása után az igazgató-tanács Grauer Vilmos dr. alelnök indítványára megalakította az alapszabályokban előirt öt központi bizottságot. Közművelődési bizottsági elnök: Hevesi Simon dr. alelnökök: Alexander Bernát dr., Farkas Emil dr.; jótékonyági bizottsági elnök: Grauer Vilmos dr., alelnökök: Glass Izor dr., Bródy József; propaganda bizottsági elnök: Leitner Adolf dr., alelnökök: Kohner Adolf dr., Adler Illés dr.; pénzügyi bizottsági elnök: Weisz Manfréd, alelnökök: Székely Ferenc, Domonyi Mór dr.; hölgy-bizottsági elnök: báró Gutmann Vilmosné, alelnökök: dr. Neumann Árminné, dr. Hevesi Simonné. Az egyesület központi irodája VIII., József-körut 28. sz. alatt van, a hol ugy tagságra, valamint az egyesületet érdeklő minden ügyben Weiller Ernő dr. titkár bármikor szives felvilágosítást ad.

*

Több *somogy megyei* hitközség (Barcs, Csurgó, Marcali) illetékes helyről felszólított, hogy a megüresedett rabbiállást hat hónapon belül töltsse be, minthogy ellenkező esetben elveszti anyahitközségi jellegét.

*

A vallás- és közoktatásügyi miniszter felfüggesztette a *marosvásárhelyi* orthodox hitközség előjáróságát, melynek papjával *Mandelbaum Áron* főrab-bival folytatott vizsgálata régóta megütözést kelt.

*

Wechsler Simon varannoi rabbit az orthodox választott bíróság felfüggesztette, Zemplén vármegye fegyelmi választmánya azonban felmentette az ellene emelt vádak alól. Megmarad tehát anyakönyvvezetői állásában.

*

A magyarországi *ref. egyetemes konvent* idei tavaszi üléseit a konventnek Budapesten felépített új, impozáns palotájában tartotta.

Antal Gábor püspök, egyházi elnök magas szárnyalásu és megható imában kért isteni áldást a konvent munkájára és szólt arról az örömről, mely minden magyarhoni református szívét eltölti, mivelhogy az egyház áldozatkészségéből és a nemzet támogatásából felépülhetett a Konvent központi épülete, a magyarországi reformátusok székháza.

Báró Bánffy Dezső világi elnök megnyitó beszédében a többek közt azt mondta: Öszinte szívvel csatlakozom az elhangzott szép szavakhoz, azon hálaérzettel teljes megemlékezéshez, a melyet a főtisztelétü püspök ur kifejezésre juttatott imájában. Ennek hatása alatt kezdjük meg itt tanácskozásainkat egyetemes egyházunk javára, békességes hangulathán, *nagy törekvéssel és igyekezettel arra, hogy törvényileg biztosított autonómiánk s az ezzel alkotott szervek kezéből ki ne csavartassék a vezetés*, mert ha ez megtörténik, akkor bizony gyengébbek leszünk és nem a törvény fog mellettünk állni, csak máról-holnapra felhangzó változó hangulat, mely forradalmakat csinálhat, de építeni, fokozatosan és biztosan, állandó szervezetet fentartani nem képes.

A tanácskozások folyamán a theológiai bizottság jelentésével kapcsolatosan Gróf Tisza István felhívta a theológiai szakkörök figyelmét arra, hogy az átdolgozás alá kerülő theol. tantervnel a theol. ifjaknak a *cura pastoralis* és az *élénkebb társadalmi tevékenységbe való bevezetésére különös figyelemmel legyenek*. Szóló szerint e tekintetben idáig csak ötletszerű intézkedések történtek, holott a küllöldön az általa csak vázlatosan érintett lelkészképzési irányokra igen nagy súlyt fektetnek s igen szép eredményeket értek el.

*

Protestáns unió. A budapesti evangélikus egyházmegye közgyűlése helyesléssel fogadta Sztehló Kornélnak, az egyetemes egyház ügyészének a protestáns unióra vonatkozó indítványát. Az indítvány így szól:

Az egyházmegyei közgyűlés kívánatosnak tartja, hogy az ágostai hitvallásu és az evangélikus református egyházak a klerikalizmus ellen közös védelemre tömörüljenek. E közös védelemnek az eszménye a két testvéregyház uniójában valósulna meg tulajdonképpen, hogy az országban lakó négy millió protestáns egységes egészet alkosson a támadó klerikalizmussal szemben. A már évek óta a mindkét evangélikus egyházat közösen érdeklő ügyekben az egyházi főhatóságok részéről kiküldött bizottság hatásköre olyképpen bővítettessék, hogy e bizottság önálló határozati joggal ruháztassék föl a mindkét egyház konventje által hozzá utalt ügyekben. A közös bizottság, mint a két evangélikus egyház közös szerve képviselje a protestantizmust kifelé az állammal és más intézetekkel szemben. Mindkét evangélikus egyház zsinatja mondaná ki, hogy oly helyeken, a hol az egyik felekezetnek temploma és iskolája van, a másiknak pedig nincs, a másik felekezethez tartozó hivek át-térés nélkül a templommal és iskolával biró egyház tagjai közé felvehetők. A zsinatok vegyék fontolóra, nem volna-e célszerű oly helyeken, a hol mind a két felekezetnek középiskolája van, ez iskolák egyesülése?

Az indítványt most hozzászólás végett megküldik az egyházközségeknek és esperességeknek.

*

F. é. április hó 18-án és 19-én alakult meg *Zágrábban* a horvát-szlavon izrael. hitközségek szövetsége, a melynek célja a horvát zsidóság egyetemes érdekeit előmozdítani és az egyes hitközségek külön érdekeit is képviselni. A szövetség törekvése oda fog irányulni, hogy az országos kormány az összes hitközségek központi szervének és egyetlen képviselőjének elismerje. Hivatása és joga lesz az országos kormány és az egyes hitközségek között közvetíteni, a hatóságnak minden a horvát-szlavon zsidóságot érintő törvényjavaslat és rendelet ügyében véleményes jelentést adni, javaslatokat tenni, hitközségeket és egyeseket a közigazgatási hatóságok előtt minden a zsidó valláshoz vagy hitközséghez való tartozásból eredő ügyben képviselni. A horvát zsidóság a teljes autonomiával felruházandó szövetségtől, a melyet előljárók és rabbik közös akarattal megalakítottak, fontos és üdvös eredményeket vár.

Kiváló fontosságú az az ankét is, melyet az eszéki hitközség kezdeményezésére a hitközségi előljárók és rabbik az országos kormánytól kidolgozott szabályzat-minta ügyében tartottak. A gyűlésen kifejezésre jutott a hitközségeknek hálája az országos kormány iránt a szabályzat kidolgozásánál nyilvánult jóakarataért és beterjesztett az új szabályzat, melyet a hitközségektől kiküldött bizottság készített. A vallásügyi kormány főnöke, a kinek elnökle mellett az ankét tanácskozásait folytatta, biztosította a hitközségeket, hogy a szabályzattól, ha a törvény kellékeinek megfelel, a jóváhagyást megtagadni nem fogja. Dr. Spitzer Hugó előadó referatuma a kultuszfőnök tetszésével találkozott, a ki hangsúlyozta, hogy távol van a kormánytól a hitközségekre ráerőszakolni bármilyen szabályzatot, de minthogy az 1906. évi törvény folytán a hitközségek kötelesek voltak új, a törvényt egybehangzó alapszabályokat alkotni, ezt pedig elmulasztották, a kormány maga dolgozott ki szabályzat-mintát, melyet a hitközségekkel véleményadás végett közölt. A felhívásnak azonban csak egyes hitközségek engedtek, ezért tartotta a kormány legcélszerűbbnek az egész ügyet az országos ankét elé terjeszteni.

Az Országos Rabbiegyesület rendes tagjainak sorába léptek: 133. Bender Adolf (Zalalövő), 134. Feigl L. H. (Gyöngyös) és 135. Dr. Friedmann Dávid (Zsolna).

A tagsági díj (4 korona) Dr. Edelstein Bertalan egyesületi pénztárhoz (Budapest, III., Lajos-u. 9. II. em. 12 a.) küldendő, a kinél az új tagok is jelentkeznek.

Tartalom: Két szervezeti javaslat. — Az Agáda. Vége. Dr. Guttmann Mihály. — A főiskolai zsidó ifjuság szervezése. Dr. Eisler Mátyás. — Rabb-özvegyek. I. Feigl L. H. — II. Reichardt Márk. — Krónika. — Az O. R. E. rendes tagjai.

Nyomatott a Zala Hirlapkiadó és Nyomda Részvénytársaságnál Nagykanizsán.